

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJA

SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

MUZEJSKI VJESNIK

BROJ 1

GLASILO MUZEJA SJEVEROZAPADNE

HRVATSKE

(Čakovec, Koprivnica, Križevci, Kutina, Trakošćan, Varaždin,
Varaždinske Toplice)

UREDNIČKI ODBOR

Stjepan Hajduk (odgovorni urednik), Dragutin Feletar
(urednik i grafička oprema), Željko Tomičić, Branko Šimek

MUZEJSKI VJESNIK izlazi povremeno, a svake godine
izdavač je drugi muzej.

Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo — oni se šalju na
adresu: Muzej grada Koprivnice, 43300 Koprivnica,

Trg Leandera Brozovića 1

NAKLADNIK OVOG BROJA

Muzej grada Koprivnice, Koprivnica, Trg Leandera Brozovića 1

ZA NAKLADNIKA

Fraňjo Horvatić

TISAK

»Podravka — Usluge«, OOUR Koprivnička tiskara, 1978.

NAJSAČUVANIJA »TURISTIČKA« LEGENDA O VERONIKI DESINIČKOJ

Krapina je okružena vijencem gora,
Bijeli joj se dvor do dvora,
a zeleni bor do bora!

Većina izletnika kad se popnu do starogradskih zdanja najradije spominju ili traže da im se ispriповijeda neka priča, koja ožiljava starodrevne uspomene na dvorske spletke, njihove junake i podložnike. Neka ostane makar ukratko zapisana jedna legenda, koja je povezana sa srednjovjekovnim monumentalnim građevinama Velikog Tabora i Krapine.

Kada je obitelj grofova Celjskih imala u posjedu spomenute gradove i posjede uz njih, Fridrik Celjski, veoma raskalašena ponašanja, kao i njegove sestra Barbara, udata za kralja Žigmunda, vjenčanih u Krapini, rado je boravio u krapinskom i desiničkom kraju. Po očevu nalogu oženi se groficom Jelisivom, kćerkom Stjepana Frankopana. Tako je moć knezova Celjskih germanskim utjecajem pojačana na tom dijelu Hrvatske. Kad se Fridrik morao za očevu volju oženiti zapuštao je svoju plemenitu ženu Jelisavu, da samuje u odajama Starog grada Krapine.

Knez Fridrik sa svojom je pratnjom konjanika putovao od dvora do dvora, kao neki pustolov i zadovoljavao svoje donžuanske požude i nezasitne ugođaje. Tako je jednog dana stigao i u Desinić, gdje je nekad bila mala šljivarska (plemička) kurija Gaše Desiničkog. Tu je u blizini impozantan dvor Velikog Tabora. Gašo je upravo sjedio pod krošnjastom lipom kao da ima suncobran nad glavom, a na visokom su se brijegu svjetlucale kule znamenitog velikotaborskog grada. Gaši se pridružio Vuk Jurinić, po uzrastu Veronikin »jargan«, također potomak nižeg hrvatskog plemstva. Njih su dvoje razgovarali i maštali, o tome kako bi bilo najbolje da Jurinić postane Gašinim zetom. Odjednom su zašutjeli i Jariniću navru misli: — Čim je Veronika Desinička — Gašina kći — porasla, već su ju počeli ophoditi bogatiji vlastelini, a ako dođe tu i sam Fridrik Celjski, poznati razvratnik, on neće pitati za njihovu iskrenu ljubav. Postoji mogućnost da mu Fridrik Celjski Veroniku ugrabi kao jastreb pitomu golubicu. Odjednom ga prekine Gašo u tim razmišljanjima i reče mu: »Jesi li čuo o dolasku Fridrika Celjskog u dvor Velikog Tabora?« On odvrati da ne zna o tome. U Juriniću vrela krv se odmah uzbuđi, pa pomisli, da se mora suprostaviti tom »germanskome ugnjetaču«. Ipak se sabere od Gašina uznemirenja viješću Fridrikova dolaska u taj kraj i nastave razgovor. Čim je

Fridrik Celjski stigao u Veliki Tabor — meni se lice smrklo — veli Gašo prema Vuku Juriniću. — Kad ti Nijemci dođu u naš kraj, uvijek se čuje za neko zlo — na to im razgovor prekinu zvuci konjskih topota. Evo ti ga na! To je sigurno on, sam Fridrik. Ide k nama u posjete. Kad se Fridrik približi Gaši, otpozdravi tom nenadanom gostu. Fridrik vatreno pogleda Veroniku, a u njoj kao da je sve uzavrelo. Misli da ju je netko polio kipućom vodom. Ona sva smetena obori sramežljivi pogled k zemlji. U tom je trenutku svo nadanje Vuka Jurinića prostrujilo njegovim bićem, a ljubav što ju je gajio prema Veronici u svom srcu — toj zlatokosoj šumskoj vili, kako ju on jednom prozva, kad se igrao s njom na bistrom potociću u zelenom lugu — nestat će kao da mu se prikazala samo u snu, kao da je nikad dotaknuo nije. Vidi Vuk da je sudbina skršila njegove osjećaje a Veroniku će mu otići taj nasilnik Fridrik Celjski. Nema snage da se njemu suprostavi, makar je u njemu kipjela ne samo ljubavna nego i rodljubna mržnja prema tuđincu, koji sa svojom pratnjom neprestano harači po hrvatskim krajevima.

Veroniku su obuzele misli i sukobljavale se u njoj poput mune kad se buri sprema. — Što učiniti? Ako Fridriku ne pokaže smjelo lice svejedno će postati silom njegov plijen, a niti jedan joj plemić neće moći omogućiti tako udoban život kao grofovska kuća. Njezino meko srce lako je bilo pridobiti, ne misleći na drugo osim udobne ljubavi i dvorskog sjaja. Zbog Fridrikova ljubavna iskustva nije trebalo mnogo ophodnje u pridobivanju Veronike Desiničke. Njezin se otac Gašo pokorio nenadanoj sudbini što je tako brzo izgubio kćer. O nesalomljivoj Fridrikovoj ljubavi, kakvu dotada nije sreo, sazna njegov otac Herman Celjski, koji je bio uvrijeđen svojim postupkom, a Veroniku Desiničku je dao proglasiti vješticom što je ljubavnim napitkom očarala njegova sina. Međutim, Fridrik je odlučio pogubiti svoju zakonitu suprugu Jelisavu Frankopanku, koja je provodila dane u samoći i tuzi kao da živi u nekom samostanu a ne u dvorskim odajama punih sjaja i bogatstva. Fridrik je nenadano došao k Jelisavi, a dvorkinjama naredio da se udalje iz njezinih odaja. Njegova uznemirenost odavala je sumnju da će se neko zlo dogoditi. Bez imalo razgovora kao razbješnjeli tigar pođe prema Jelisaveti, a u ruci mu zabljesnu nož i kao strijela skrši se u njezinim grudima. Ona vrisne, ustetura i pade mrtva. Fridrik napusti Stari krapinski grad i ode opet u Veliki Tabor, gdje ga je čekala Veronika Desinička. Svoje djelo nije mogao zadržati u tajni. Frankopani su saznali da je Jelisava bila žrtvovana zbog velike ljubavi s Veronikom Desiničkom, a u dvorskoj kapelici Velikog Tabora sa vjenčao sa Veronikom Desiničkom. Time je taj germanski nasilnik okaljao barem prividno dobre odnose s hrvatskim plemstvom i tako pogazio očev zavjet koji mu je bio odredio

ženidbom plemenite Jelisave Frankopanke. Herman Celjski je svo-
ga sina Fridrika prognao i čak dao zatvoriti u tamnicu. Veroniku
Desiničku je također dao uhvatiti i proglasio je vješticom što je
njegova sina očarala nečasnom ljubavlju kao plemkinja nižega roda
i radi toga bi trebala biti spaljena. Neki Veronikini ljubimci uvje-
ravali su gospodara Hermana Celjskog, da pravih dokaza o tzv.
»coprariji« nije bilo, da je tu po srijedi bila samo vruća mladena-
čka krv Fridrika i Veronike. Herman Celjski kao vrlo krut gospo-
dar — nesmiljena srca, odlučio je skršiti tu mladu zavodnicu nje-
gova sina. Tako prema jednoj verziji pripovijedanja Veroniku su
ugušili u kupkama u dvorcu Ostrovica (u Sloveniji). Uglavnom ne-
sretno je završila ljubavna avantura tog mladog para »Romea i Ju-
lije« iz zagorsko-slovenskih bijelih srednjovjekovnih dvorova.

Poznata je druga verzija, da su Veroniku radi strastvene lju-
bavi sa Fridrikom Celjskim, u kuli Velikog Tabora uzidali i radi
toga nastaju sve veće zidne pukotine, a da će se Veronika Desi-
nička osloboditi kad grad bude porušen.

Treća verzija spominje Veroniku Desiničku, da ju je Fridrikov
otac ukleo i onda se u obliku zmijske skriva uz Veliki Tabor. Tko će
nju u zmijskoj spodobiti uhvatiti i u čelo poljubiti, da će se opet u
lijepu djevojku pretvoriti i nastaviti živjeti.

Kao što je poznato Veronika Desenička zaokupila je i mnogo-
brojne književne stvaraoce u Hrvatskoj i Sloveniji. U zagrebačkom
je kazalištu izvođena »Veronika Desinička« kao — historijska tra-
gedija, prema djelu J. E. Tomića, iz 1904. Poznati kajkavski stihot-
vorac Milan Dobrovoljac — Žmigavec, objavio je knjigu u kajkav-
skom stihu pod naslovom »Veronika Desnička — Jako žalosna hi-
storija vu veseli kajkavski verzuši o jenoj velikoj, vernoj i nesre-
čnoj ljubavi — pomešani z gliboki razmišljajni o naši cajti i politiki,
koja su kadra sakoga podučiti i zbatriviti«, Zagreb, 1935. Na tu
temu Sandi Sitar napisao je poseban esej — knjigu na stotinjak
stranica, objavlvenu u Ljubljani 1974.